

UN MEMORIU INEDIT DIN ARHIVA ISTORICULUI IOAN DIMITRIE SUCIU

*Felician Velimirovici**

Cuvinte-cheie: Ioan Dimitrie Suciu, memoriu, Timișoara, universitate, postbelic

Keywords: Ioan Dimitrie Suciu, memorandum, Timișoara, university, postwar

Ioan Dimitrie Suciu (n. 3 august 1917, Lugoj – d. 3 martie 1982, Otopeni), s-a născut în vara anului 1917 în Lugoj¹, în Banatul de câmpie, în plin război mondial. Mama sa, Ofelia, a decedat în 1921 când viitorul istoric avea numai 4 ani. În anul 1928, după ce Ioan D. Suciu împlinise 11 ani și fusese admis la liceul “Constantin Diaconovici Loga” din Timișoara², a decedat și tatăl său care slujise profesia de învățător vreme de 36 de ani.³ În 1936, mulțumită sprijinului pe care l-a primit din partea unor rude din București, unchi și mătuși, Suciu a absolvit liceul “Gheorghe Lazăr” din capitala României interbelice, iar în 1937 a devenit student al Facultății de Litere și Filozofie din cadrul Universității din București.⁴

Din această perioadă datează și primele sale scrieri, articole și studii istorice referitoare la trecutul provinciei natale, pe care le-a publicat în diferite ziare și reviste atât din București cât și din provincie, precum “Tinerețea”, “Timișoara”, “Vestul”, “Societatea de mâine” sau “Luceafărul”.⁵ Fapt notabil, în primul an de facultate I.D. Suciu a tradus în limba română și a publicat o poezie inedită scrisă de domnitorul Petru Cercel, ceea ce i-a atras atenția

* Muzeul Banatului Montan Reșița, b-dul Republicii, nr. 10, e-mail: felix.velimirovici@gmail.com

¹ “Ioan Dimitrie Suciu,” în *Enciclopedia istoriografiei românești* (București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1978), 307.

² Victor Lăzărescu, Gheorghe Luchescu, Vasile Muntean, *Spiritualitate lugojeană* (Timișoara: Editura Mitropoliei Banatului, 1993), 136.

³ Serviciul Județean Timiș al Arhivelor Naționale (SJTAN), *Fond Familial I.D. Suciu*, Dosar nr. 11, f. 2.

⁴ Silviu Mureșan, “Istorie și politică la Ioan Dimitrie Suciu în perioada studenției (1937–1941),” în *Restituiri Bănățene*, vol. II (Timișoara: Eurostampa, 2014), 410–411.

⁵ Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (ACNSAS), Fond Informativ, Dosar nr. 533936, vol. V, ff. 90–91.

profesorului său Nicolae Iorga, care l-a apreciat și l-a încurajat să-și continue cercetările în domeniul istoriei Banatului.⁶

În acest sens, trebuie menționat faptul că provincia unită cu România la 1918–1919 nu a beneficiat pe tot parcursul perioadei interbelice nici de o universitate cu profil umanist, și nici de un institut de cercetări unde să se aprofundeze și istoria Banatului. Absența unui cadru instituțional academic sau universitar organizat a marcat, prin urmare, producția istoriografică din această regiune, astfel încât preocupările și cercetările istoricilor din celelalte centre universitare românești nu s-au putut cristaliza într-un “program de cercetare a istoriei Banatului elaborat și susținut”⁷.

I.D. Suciu a văzut în acest neajuns o oportunitate profesională pe care a înțeles să o fructifice încă din cea mai fragedă tinerețe: în anul 1939 a publicat un studiu despre Emilia Lungu-Puhallo, prima femeie româncă din Banat care a scris un roman, iar vara anului 1940 editura “Astra” i-a publicat lucrarea de sinteză “Literatura bănățeană de la început pînă la Unire (1582–1918)”⁸, scriere în cuprinsul căreia, pentru prima dată în istoria literară românească, un cercetător a studiat și a prezentat “aportul adus de această provincie la dezvoltarea literaturii și culturii române”⁹. Lucrarea a fost apreciată în cercurile de specialitate, beneficiind și de câteva recenzii favorabile, inclusiv în “Revista Fundațiilor Regale.” Tot în vara anului 1940 tânărul Suciu a publicat o serie de articole cu caracter politic, în cuprinsul cărora a condamnat vehement cedările teritoriale pe care România le-a acceptat în favoarea Ungariei, Bulgariei și Uniunii Sovietice, iar în martie 1941, după înlăturarea legionarilor de la guvernare și a reprimării rebeliunii acestora, a scris primul articol de protest împotriva asasinării profesorului Nicolae Iorga.

⁶ Despre acest episod I.D. Suciu își va aminti ulterior: “Într-o ședință a seminarului de istorie Universală pe la începutul anului, N. Iorga făcea o expunere despre Henric al III-lea și relațiile lui cu Petru Vodă Cercel. În această vreme publicasem în românește versurile lui Petru Vodă Cercel. Vorbind despre opera poetică a voevodului nenorocit muntean, ne spune că doar acum în urmă un tânăr, Suciu, le-a tradus din limba italiană. Involuntar ochii colegilor și colegelor se îndreptară în spre mine. Profesorul care sesizase mișcarea lor mă întreabă dacă nu sunt eu acela. Din acel moment s-a creat marea admirație ce i-o voi purta toată viața. Nu faptul citării unei lucrări de-a mea, ci ceea ce m-a uimit a fost nemaipomenita lui informație bibliografică ce o avea în memorie. Un profesor la vârsta lui să fie la curent, până și cu cele mai neînsemnate studii ce se fac în legătură cu prelegerile lui. De acum eram nelipsit de la ședințele seminarului, căci știam că în cele două ore câștigam mai mult decât aș fi citit zeci de cărți.”; v. Mureșan, “Istorie și politică,” 416.

⁷ Nicolae Bocșan, “Istoriografia bănățeană între multiculturalism și identitatea națională,” *Banatica* 14 (1996): 271.

⁸ Ioan Dimitrie Suciu, *Literatura bănățeană de la început pînă la Unire (1582–1918)* (Timișoara: Editura Regionalei Bănățene “Astra”, 1940), 399 p.

⁹ ACNSAS, Fond Informativ, Dosar nr. 533936, vol. V, f. 83.

În iunie 1941 I.D. Suciu și-a susținut examenul de licență la Universitatea din București cu lucrarea “Rolul militar al Românilor Ardeleni în cadrul statului maghiar până la lupta de la Mohács”¹⁰, pentru care a primit calificativul *Magna cum laude*. S-a înscris la doctorat în același an, iar în 1942 a devenit asistentul profesorului C.C. Giurescu la Catedra de Istoria Românilor¹¹: după cum va scrie în 1975, “Din 1942 am început să lucrez la vasta monografie care mi-a servit ca teză de doctorat în litere și filozofie: Nicolae Tincu Velia (1816–1867), viața și opera lui. Tincu Velia a fost profesor în Vîrșeț și participant la revoluția de la 1848. A publicat ode, elegii și poezii patriotice înainte de revoluția de la 1848–1849 și este printre primii traducători în limba română din poetul german Fr. Schiller. Dar încătușat fiind de ortografia latinistă și lipsit de o mlădiere a vocabularului, opera lui rămîne ca valoarea documentară”¹².

Și-a susținut cu succes teza de doctorat în 1943 în fața unei comisii formate din profesorii Gheorghe I. Brătianu, C. C. Giurescu, Victor Papacostea, P. Cancel și I. D. Ștefănescu¹³, iar în 1945 a și publicat-o, cartea bucurându-se de o recepție favorabilă.¹⁴ Tot în 1943, începând cu data de 1 ianuarie, I.D. Suciu s-a angajat la Institutul de Istorie Națională din București unde a obținut inițial un post de asistent, apoi, de la 1 decembrie, de șef de lucrări¹⁵ – echivalent cu acela de lector universitar. Concomitent, începând cu 6 martie 1943 a obținut și postul de inspector general titular¹⁶ în cadrul Direcției Generale a Teatrelor, Operelor și Spectacolelor din subordinea Ministerului Culturii Naționale și al Cultelor, unde director general era la vremea respectivă romancierul Liviu Rebreanu.

Perioada în care și-a încheiat studiile universitare și a început să se afirme ca cercetător istoric a concis, în istoria României, cu succesiunea primelor trei dintre cele patru dictaturi sub care a trăit I.D. Suciu: carlistă, legionară și antonesciană. Nu a fost membru activ al niciunui partid politic până la 23 august 1944, însă atât prin scrierile sale din acei ani, cât și prin memoriile pe care le-a

¹⁰ Mureșan, “Istorie și politică,” 414.

¹¹ ACNSAS, Fond Informativ, Dosar nr. 533936, vol. V, f. 55.

¹² Ibid., ff. 85–86.

¹³ Ioan Dimitrie Suciu, *Nicolae Tincu Velia (1816–1867). Viața și opera lui* (București: Institutul de Istorie Națională, 1945), 2.

¹⁴ Deși a avut parte de câteva recenzii favorabile în periodicele de specialitate, istoricul Dan Berindei îl caracteriza pe I.D. Suciu în 1965 în termenii următori: “În trecut nu era dintre cei mai străluciți istorici – ba chiar la o comunicare prin 1944–45 s-a încurcat și și-a întrerupt vorbirea trecînd în bancă, unicul caz cunoscut – de asemenea, teza sa de doctorat – NICOLAE TINCU VELA deși „groasă” a produs comentarii ironice dată fiind însemnătatea redusă a subiectului”; v. ACNSAS, Fond Informativ, Dosar nr. 3845, vol. II, f. 135.

¹⁵ SJTAN, *Fond Familial I.D. Suciu*, Dosar nr. 34, f. 1.

¹⁶ Ibid., Dosar nr. 12, f. 4.

înaintat autorităților, a manifestat constant o atitudine antifascistă, intrând chiar de câteva ori în conflict cu legionarii din București.

În anul 1940, tânărul I.D. Suciu a înființat și condus pentru o scurtă perioadă revista “Flamura”, pe care el însuși o caracteriza drept “prima revistă cu caracter iredentist ardelean după dictatul de la Viena, care s’a bucurat de colaborarea d-lor Iuliu Maniu, prof. Victor Papacostea, Sever Bocu, prof. Dan Simonescu, Ion Clopoțel, Franz Theodor Csokor, I. Copilu-Cheatră, I. Șugariu, Coriolan Gheție etc., citată și în Istoria Românilor de C. C. Giurescu, vol. III, partea I, p. 433”.¹⁷ Publicistica cu caracter științific a fost dublată, așadar, în cazul lui Suciu, încă din 1940, de una cu caracter militant; va continua să militeze pentru realizarea unor deziderate și să susțină public diferite cauze sociale și culturale atât după înăbușirea rebeliunii legionare din ianuarie 1941, cât mai ales după 23 august 1944, printre cele mai notabile numărându-se reformarea sistemului de învățământ superior românesc¹⁸, transformarea Castelului Huniade din Timișoara în Palat Cultural, sau înființarea unei Universități de Vest în capitala Banatului.¹⁹

Filiația sa – nepot al deputatului bănățean Sever Bocu, fost ministru de stat în guvernul Iuliu Maniu – l-a apropiat încă din perioada studenției, în mod firesc, de cercurile național-țărăniște de la București. Din documentele întocmite în cadrul serviciilor de informații din București între anii 1944–1948 rezultă însă numeroase aspecte neclare, alegații, speculații neverificate, date și aprecieri incomplete, nu de puține ori eronate sau contradictorii, care mai mult ridică probleme decât să le lămurească: de pildă, în timpul regimului antonescian, I.D. Suciu este descris ca fiind simultan un apropiat al vicepreședintelui Consiliului de Miniștri Mihai Antonescu, al “legionarului notoriu” Balotă Anton, dar și al lui Sever Bocu ori Iuliu Maniu. După 23 august 1944, Suciu apare menționat fie ca membru al PNT, fie al PNL – aripa Gh. Tătărescu²⁰, fie chiar al PSD. Cel mai spectaculos rol l-ar fi jucat, după cum par să fi circulat unele zvonuri în lumea “ziariștilor și actorilor”²¹, în prima etapă a dictaturii antonesciene, atunci când istoricul ar fi fost însărcinat de către S.S.I. (sau chiar de Mihai Antonescu, nu este limpede) să culeagă și să furnizeze Guvernului

¹⁷ Ibid., Dosar nr. 34, f. 9.

¹⁸ Ibid., Dosar nr. 19, f. 1.

¹⁹ Ibid., Dosar nr. 68, ff. 2–6.

²⁰ Un document redactat la data de 6 august 1948 în cadrul Brigăzii de Investigații a Inspectoratului de Siguranță al Capitalei menționează că în 1945 I.D. Suciu “A intrat în grupul lui Tătărescu cu grupul F.R.N.-ist a lui C.C. Giurescu care îi fusese profesor, în această grupare promițându-i-se a fi numit atașat cultural sau consilier de legație, cu scopul de a face jocul emi-graților reacționari din streinătate”; v. ACNSAS, Fond Informativ, Dosar nr. 533936, vol. V, f. 104.

²¹ ACNSAS, Fond Informativ, Dosar nr. 3845, vol. I, f. 5.

informații din rândurile conducerii Partidului Național Țărănesc, primind în schimb bani și sprijin pentru a ocupa diverse funcții.²² În stadiul actual al informației însă, o astfel de ipoteză, oricât ar părea ea de interesantă, de tentantă sau de plauzibilă, nu poate fi susținută.

Sigur este însă faptul că, după 23 august 1944, în noua conjunctură politică internă, I.D. Suciu – care, conform aprecierilor mai multor martori, a fost în acea perioadă un tânăr “foarte ambițios și dornic «să ajungă cineva»”²³ – a căutat să se orienteze către un partid politic de stânga, însă nu este clar din ce motive a ales PSD în detrimentul mult mai popularului P.N.Ț. Singurele detalii referitoare la opțiunile sale politice din acei ani tulburi le-a oferit el însuși în primăvara anului 1949, în cuprinsul unei declarații pe care a dat-o Securității în arest: “Între timp, din cauza evenimentelor d. Giurescu a fugit în Turcia. S’a întors în 1945. Mi-a făcut propunerea să mă înscriu împreună cu dsa în partidul dlui Tătărașcu. Am refuzat. De atunci au început lanțul mizeriilor care au culminat în momentul înscrierii mele în partidul social democrat când dl. Giurescu se temea să nu-i iau locul și catedra. Mizeriile constau în atmosfera rea ce mi-o făcea printre profesorii mai bătrâni, tăerea mea după statul de salariu, lansarea tuturor porcăriilor rele asupra mea etc”²⁴

Documentul pe care îl reproducem mai jos este unul dintre memoriile pe care istoricul I. D. Suciu le-a înaintat Guvernului de la București în vara anului 1945, așadar după încheierea celui de-al Doilea Război mondial, și expune, argumentat, necesitatea înființării unei instituții de învățământ superior cu profil umanist în Timișoara, în noua conjunctură postbelică.

“UNIVERSITATEA DE VEST

de Dr. I. D. Suciu

Sef de lucrări la Institutul de Istorie Națională din București.

Din informațiile ce le avem rezultă că actualul guvern printre altele, are în studiu și înființarea unei Universități la Timișoara, prin care să i se dea capitalei bănățene strălucirea intelectuală ce o merită. Desigur că înființarea universității de vest, înainte de a constitui o ambiție a Bănățenilor trebuie să fie întemeiată din înalte rațiuni de stat. În acest caz se pune întrebarea dacă înființarea acestei universități prezintă vre’un interes pentru statul român?

În această privință, cel mai bun cunoscător al problemelor bănățene, Dl.

²² Ibid., ff. 1–4.

²³ Caracterizarea datează din 1968 și îi aparține unui informator al Securității cu care Suciu era prieten încă din 1942; v. ACNSAS, Fond Informativ, Dosar nr. 3845, vol. II, f. 173.

²⁴ ACNSAS, Fond Penal, Dosar nr. 380, vol. II, f. 63.

Sever Bocu, a expus demult încă, cu competența ce-l caracterizează, motivele pentru cari la Timișoara se impune înființarea acestei înalte instituții de cultură: Universitatea de Vest va trebui să devină Alma-Mater, Farul de atracție al Românilor din Peninsula Balcanică, care altfel vor fi nivelăți, desnaționalizați de Universitățile din țările respective. În al doilea rând, Universitatea din Timișoara va trebui să devină complectarea triunghiului alcătuit din universitățile dela Belgrad și Seghedin iar pentru Românii din vest punctul de atracție.

Intr'adevăr, prin formarea unui înalt centru de cultură aci s'ar da posibilitatea atâtor oameni de știință să muncească liniștiți, contribuind prin munca lor la ridicarea spirituală a acestui colț de țară. De aceea, în cele ce urmează, ne vom limita a sugera câteva idei, factorilor conducători, pentru realizarea cât mai grabnică și cu rezultate cât mai eficace a mult doritei Universității de Vest. În primul rând trebuie să amintim că argumntul adus de dușmanii Universității de Vest, că sunt suficiente cele patru universități, cade, deoarece în prezent nu mai avem decât trei: la București, Cluj și Iași. Deci nevoia unei Universități care să continue pe cea din Cernăuți se impune, cu atât mai mult cu cât cadrele și personalul există plasat fără vre'un rost pe lângă diferitele facultăți. Ori, prin înființarea Universității timișorene, s'ar da posibilitatea multor oameni să-și continue cu mai mult randament munca începută la Cernăuți, cari și așa sunt plătiți din bugetul statului. Dar evident că mulți dintre cititorii mei îmi vor reproșa că în aceste vremuri, atât de grele din punct de vedere economic pentru țara noastră, statul nu ar mai putea susține în buget atât de încărcat și cheltuielile necesare întreținerii Universității. Privită din aproape obiecțiunea aceasta cade, deoarece sunt mai multe soluții pentru ca înființarea Universității de Vest să nu fie o sarcină pentru stat: prima ar fi înființarea unui buget cultural pentru Banat din care să se adune sumele necesare. A doua s'ar putea realiza și mai ușor: ce/ar fi dacă orașele din Banat și din cele două județe vecine Arad și Hunedoara cari desigur că nu pot să tragă decât spre Timișoara, ar contribui fiecare în mod proporțional cu puterile lor la suma necesară înființării Universității. Si apoi să mai ținem seama de un lucru: în Banat și Hunedoara avem cele mai mari bogății ale pământului românesc: fierul și cărbunele. Aici avem marile centre industriale Reșița, Titan-Nădrag-Călan, Anina, Petroșani, Lupeni. Oare conducătorii acestor întreprinderi nu ar simți nici o îndatorire față de pământul atât de generos al Banatului și ar refuza să contribuie la înființarea acestei înalte Instituțiuni de cultură în capitala provinciei care le-a dat atâta? Eu cred că nu! În acest mod, cu puțină bunăvoință, adunând contribuția celor șapte orașe bănățene cu a orașelor din județele Arad și Hunedoara și cu a marii industrii bănățene eu sunt sigur că s'ar găsi banii necesari înființării Universității de Vest. Sarcina aceasta ar putea fi și mai mult ușurată dacă primăria orașului Timișoara, sau statul ar pune la dispoziție câteva localuri, dintre cele atât de numeroase de care dispune în acest

oraș. Astfel, sunt cele două clădiri impozante care adăposteau instituțiunile culturale ale Svabilor și care s'au dovedit a fi un puternic centru de hitlerism și pangermanism ne mai putând continua activitatea. De asemeni, în curând va fi disponibil și localul care adăpotea Facultatea de științe și care cu puține modificări va putea face față nevoilor cerute. In ceea ce privește nevoile spirituale ale studenților primăria Timișorii are o bibliotecă foarte bogată care cu puține complectări poate face cinste oricărei Universități. Dacă printr'un adaus la legea depozitului obligatoriu s'ar trece și această bibliotecă, studențimea timișoreană ar avea o bibliotecă după toate cerințele moderne. Fără a fi donată Universității, biblioteca Municipiului Timișoara ar fi suficient să fie pusă la dispozițiunea studenților până când Universitatea din Timișoara și-ar putea înfiripa o bibliotecă proprie. Muzeul Banatului, reorganizat și pus sub conducerea unui specialist deasemeni ar putea fi un auxiliar prețios Universității: secția istorică, artistică și etnografică pentru facultatea de litere iar secția ornitologică pentru facultatea de științe. Dacă cu toate aceste propuneri cari ar înlesni înființarea Universității, prin imposibil nu s'ar putea aduna sumele necesare înființării unei Universități cu toate facultățile, ar fi suficient ca deocamdată factorii conducători să se limiteze la înființarea numai a anumitor facultăți, a căror nevoie se simte mai mult în Banat. Dat fiind faptul că avem deja o Scoală Politehnică, ceea ce constituie un început de viață Universitară și atinge multe ramuri ale Facultății de științe, nevoia acestei facultăți nu s'ar resimți prea mult pentru moment. In schimb se simte nevoia arzătoare pentru înființarea Facultăților de Litere, de Medicină umană și veterinară. Căci să nu uităm că Banatul este regiunea românească unde populația este în continuă descreștere și nevoia unei asistențe medicale se resimte mult. Ori, ce altceva ar putea combate acest flagel mai bine decât așezarea facultății de medicină în inima provinciei? Iar în ceea ce privește înființarea Facultății de medicină veterinară este știut că din toată România țăranul bănățean este acela care-și îngrijește cel mai bine animalele. Pentru țăranul bănățean viața animalelor lui contează tot așa de mult ca a membrilor familiei lui. Nu vi s'a părut oare curios că în numeroase sate, țăranul se îngrijește întâi să aibe un grajd frumos pentru animale și numai după aceea o casă frumoasă pentru el. De aceea lipsa unei facultăți de medicină veterinară se resimte în Banat mai mult ca ori unde mai als că nu avem decât o singură facultate de medicină veterinară pentru toată țara.-

Dar aceste facultăți nu dau caracterul cultural spre care trebuie să țintească capitala Banatului. Ele au mai mult un caracter practic, cu influențe binefăcătoare locale. De aceea, pentru acest prestigiu cultural ce trebuie să-l aibe Timișoara se impune înființarea Facultății de Litere. Aici, la această Facultate, ca la școala preotului Averchie din vremea lui Cuza-Vodă, vor trebui să se formeze viitorii profesori și învățători destinați a propaga cartea românească în

Peninsula Balcanică. Va fi desigur cel mai frumos rol, cea mai înaltă misiune a Universității de Vest. Și acest lucru nu se poate face decât aici căci Bucureștiul cu zburciumul și frământarea zilnică nu va putea avea răgazul să se ocupe și de tinerile vârstare românești din Peninsula Balcanică. Pentru a te pregăti de o carieră misionară, ai nevoie de liniște și mai ales de pregătire temeinică. Ori s'a dovedit că aceasta nu se pot face în orașele cu o populație prea aglomerată. Timișoara cu parcurile ei, cu amestecul de oraș medieval și modern îți dă îndemnul spre studiu, spre meditație.-

Dar și din alt punct de vedere înființarea Facultății de Litere se impune mai mult ca ori unde aci. S'au creiat aci puternice formațiuni culturale germane și maghiare, fără însă de a avea o tot atât de puternică mișcare culturală românească. Cauza desigur că și-o închipuie oricine: Oamenii cu posibilități au tras mai mult spre centrele Universitare din altă parte: Clujul, Bucureștiul, Iașiul, Cernăuții. Ori prin înființarea acestei Facultăți s'ar putea crea o puternică mișcare culturală românească, aci la granița țării, care să contrabalanseze influența Belgradului și a Seghedinului. Să luăm de pildă Sibiul: ce importanță culturală a primit decând cu mutarea Facultății de Litere la Cluj? De unde înainte Sibiul era un important centru săsesc, prin mutarea facultății Clujene, toată mișcarea culturală săsească a fost pusă în umbră luând un loc primordial cultura românească. Si să nu uităm că o țară nu poate trăi numai cu bogății materiale ci are nevoie și de cele sufletești, s'au văzut multe cazuri când popoarele s'au prăbușit pentru că erau copleșite de îmbuibări dar fără cultură. Ori în ceea ce privește Banatul, cazul este identic: deși cel mai bogat ținut al României, el nu a contribuit în măsura în care ne așteptam la viața spirituală a României tocmai pentru motivul că i-a lipsit un mediu prielnic de formare a sufletelor și de dezvoltare a talentelor căci talente s'a dovedit a avea această provincie de prisos. I-a lipsit Universitatea cu secția ei culturală. M'am gândit de mult ori, ce contribuție importantă ar fi putut da Banatul la dezvoltarea spiritualității românești dacă ar fi avut această Universitate. S'ar fi dat posibilitatea istoricilor să studieze trecutul încă atât de necunoscut deși foarte important căci să nu uităm că Banatul a fost provincia cea mai înfloritoare în antichitate, a fost leagănul românismului. S'ar fi dat filologilor posibilitatea să-i studieze limba atât de originală și de puțin cunoscută; etnografilor portul și obielele, influențele suferite în decursul veacurilor, căci Banatul era între Bizanț și Apus suferind amândouă influențele. Desigur că și arta și literatura ar fi luat un avânt mult mai puternic dacă am fi avut Universitatea de Vest. Iată pentru ce cerem cu toată insistența ca odată cu facultățile de medicină umană și veterinară să se înființeze și Facultatea de Litere. Mai ales că și cheltuielile necesare înființării acestei Facultăți sunt minime deoarece nu e nevoie de laboratoare, clinici, etc.

Astăzi când în fruntea învățământului superior din România se află un om

de talia profesorului Victor Papacostea suntem convingi că într'un fel sau altul Universitatea de Vest va deveni o realitate. Domnia sa ca macedonean și ca Balcanolog cu patriotismul și intuiția ce-l caracterizează își dă seama de rolul binefăcător ce l-ar avea această Universitate pentru difuzarea culturii Românești în toată Peninsula Balcanică. Prin studiul reciproc al popoarelor balcanice cu prietenie și temeiu s'ar putea face începutul apropierii popoarelor Balcanice a căror suflet e acelaș, numai limba despărțindu-le, apropiere cerută de D-sa cu atâția ani în urmă când sufletele erau pline de patimi și șovinism meschin. S'ar da desigur, acum la bătrânețe și o satisfacție omului care pentru întâia oară și-a dat seama de importanța acestei instituții și a luptat prin toate mijloacele pentru realizarea ei.

De aceea, acum, când visul scump a lui Sever Bocu este aproape de realizare, se cuvine ca gândul nostru să se îndrepte cu recunoștință către el pentru că de multe ori a crea un curent favorabil pentru o idee și a o populariza e mai greu decât a o realiza.-

I. D. Suciu”

Serviciul Județean Timiș al Arhivelor Naționale ale României,
Fond Familial I. D. Suciu, Dos. nr. 68, ff. 2–6.

AN UNPUBLISHED MEMORANDUM FROM THE ARCHIVE OF HISTORIAN IOAN DIMITRIE SUCIU

Abstract

Ioan Dimitrie Suciu (1917–1982) was born in Lugoj and grew up in the context of early losses, becoming an orphan of both parents by the age of 11. After finishing high school, he attended the Faculty of Letters and Philosophy at the University of Bucharest, publishing his first works on the history of Banat in newspapers and magazines. Recognized by Nicolae Iorga for his translation of a poem by the ruler Petru Cercel, he continued his historical research, being particularly interested in the study of literature and history from Banat, a region that did not benefit from a well-structured academic framework at the time. In 1940, Suciu published an important work on Banat literature, and a year later, he defended his bachelor's thesis on the military role of Transylvanian Romanians in the Hungarian state. He became the assistant of professor C.C. Giurescu and worked on a monograph about Nicolae Tincu Velia, a thesis with which he obtained his doctorate in 1943. His career continued at the Institute of National History and the Ministry of Culture. Besides his academic work, Suciu demonstrated an anti-fascist stance and advocated for various cultural and social causes, including the establishment of a university in Banat. The document reproduced here was identified in the family archive of historian I. D. Suciu and dates back to

summer of 1945, shortly after the end of the World War II, when Romanian intellectuals still expressed optimism about the country's future. It is a memorandum submitted to the Romanian Government, in which the historian presents arguments regarding the necessity of establishing a higher education institution with a humanistic profile in Timișoara.